

Rozhodující dva roky: Studie mapující vývoj dětí vyrůstajících v institucionální a pěstounské péči¹

Rumunská vláda požádala v roce 2000 americké pediatry a psychiatry o spolupráci při vypracování výzkumu, který by zhodnotil vývoj dětí žijících v institucionální péči v porovnání s dětmi žijícími v rodinách. Výsledky obsáhlé longitudinální studie ukázaly, že dětem, které během prvních dvou let svého života přešly z institucionální do pěstounské péče, se podařilo svůj zprvu zpomalený vývoj částečně dohnat.

Výzkumu se účastnilo 136 dětí žijících v šesti dětských domovech v Bukurešti ve věku od 6 do 31 měsíců. Všechny děti se do institucionální péče dostaly v prvních týdnech či měsících svého života a narodily se bez jakéhokoli postižení. Polovina z účastníků výzkumu byla po prvotním vyšetření přemístěna do pěstounské péče, zbytek zůstal v dětských domovech. Třetí skupinu účastníků výzkumu pak tvořily děti, které od narození žily ve své biologické rodině.

Výsledky výzkumu potvrdily existenci období rozhodujícího pro základní procesy zrání. Rozdíly ve vývoji jednotlivých skupin dětí totiž byly šokující. Děti žijící v institucionální péči vykazovaly ve 30, 40 a 52 měsících věku průměrné IQ pouze 70. Děti v pěstounské péči dosahovaly v průměru hodnot o 10 bodů vyšších a IQ dětí žijících ve svých biologických rodinách odpovídalo průměrné hodnotě, tj. 100. Z výzkumu také jasné vyplynulo, že čím dříve dítě opustí institucionální péči, tím menší je dopad na jeho další vývoj, nejpozději však musí k přechodu do pěstounské péče dojít do dvou let věku dítěte. To potvrzuje domněnku o existenci obzvláště citlivého období pro následný vývoj dítěte.

Vytvoření vztahu k pečující osobě je základním předpokladem pro normální emocionální vývoj dítěte. Výzkum bohužel ukázal, že většina dětí žijících v institucionální péči si žádný vztah nevytváří. U dětí, které ale přešly do pěstounské péče, studie zaznamenala v tomto ohledu velký pokrok – téměř polovina z nich si ve věku 42 měsíců vytvořila pevný vztah k pečující osobě, zatímco v případě dětí žijících v institucionální péči se to podařilo pouhým 18 procentům. I v tomto ohledu se ukázal věk dítěte při přechodu do pěstounské péče jako kritický faktor. Děti, které z institucionální péče odešly před svými druhými narozeninami, si vztah k pečující osobě utvářely s větší pravděpodobností.

Obdobné výsledky ukázala studie také v oblasti řečového vývoje, který byl u dětí žijících v institucionální péči silně narušen. U dětí v pěstounské péči se situace výrazně vylepšila, nicméně pouze u těch, které dětský domov opustily dříve, než jim bylo 16 měsíců.

Další oblast výzkumu se zabývala otázkou spojitosti mezi pobytem v institucionální péči a pozdější diagnostikou psychiatrické poruchy. Více než polovině dětí ve věku čtyř a půl let se zkušeností s pobytem v dětském domově byla diagnostikována psychiatrická porucha, zatímco u dětí vyrůstajících v biologické rodině byl tento podíl pouze 20 procent. Mezi nejčastější diagnózy patřily úzkostná porucha a ADHD.

Poslední oblastí, kterou se rumunský výzkum zabýval, byl vývoj mozku. EEG u dětí žijících v institucionální péči ukázalo významně nižší výskyt alfa vln (charakteristických pro stav bdělého odpočinku) a naopak vyšší výskyt theta vln (charakteristických pro stres a vzrušení), což naznačuje možnou prouchu zrání mozku. Dětem, které se před dosažením dvou let dostaly do pěstounské péče, se tento negativní vývoj podařilo zvrátit a jejich pozdější EEG odpovídalo výsledkům dětí žijících u svých biologických rodičů. V případě dětí, které institucionální péči opustily v pozdějším věku, však k tomuto pozitivnímu zvratu již bohužel nedošlo.

Výsledky tohoto rozsáhlého výzkumu, který stále ještě pokračuje, jasně poukazují nejenom na škodlivost institucionální péče pro vývoj dítěte, ale přinášejí též důkazy o existenci citlivého období

¹ Resumé článku Nelson III, C.A.; Fox, N.A.; Zeanah, Jr., C.H. (2014). Die entscheidenden zwei Jahre. *Spektrum der Wissenschaft*. Februar 2014, s. 34–39.

ve vývoji každého dítěte, kterým jsou první dva roky jeho života. Čím dříve má dítě možnost vyrůstat v prostředí rodiny, tím méně je zasaženo deprivací a jejími následky.